

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ЈЕЗИЦИ И КУЛТУРЕ
У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОРУ

III

Тематски зборник

Нови Сад, 2014

Издавач:
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ
60 ГОДИНА ШИРИМО ЗНАЊЕ!

JEZICI I KULTURE U VREMENU I PROSTORU III
LANGUES ET CULTURES DANS LE TEMPS ET DANS L'ESPACE III
LANGUAGES AND CULTURES IN TIME AND SPACE III
ЈАЗИКИ И КУЛТУРЕ У ЧАСУ И ПРОСТОРУ III
ЈАЗЫКИ И КУЛТУРЫ ВО ВРЕМЕНИ И ПРОСТРАНСТВЕ III
JAZYKY A KULTÚRY V PRIESTORE A ČASE III
LINGUE E CULTURE NEL TEMPO E NELLO SPAZIO III
LENGUAS Y CULTURAS EN TIEMPO Y ESPACIO III
LIMBI ȘI CULTURI ÎN TIMP ȘI SPAȚIU III
NYELVEK ÉS KULTÚRÁK IDŐBEN ÉS TÉRBEN III

Уреднице

Проф. др Снежана Гудурић

Проф. др Марија Стефановић

За издавача

Проф. др Ивана Живанчевић Секеруш

Академски одбор:

Проф. др Ивана Живанчевић Секеруш

Проф. др Снежана Гудурић

Проф. др Твртко Прћић

Проф. др Владислава Гордић Петковић

Проф. др Едита Андрић

Проф. др Драгана Дробњак

Доц. др Јагода Гранић

Проф. др Октавија Неделку

Проф. др Давиде Астори

Проф. др Жан-Пол Мејер

Проф. др Михај Радан

Рецензенти Зборника:

Проф. др Ђорђијана Лунгу Бадја, Западни универзитет у Темишвару, Румунија

Проф. др Чедомир Стојменовић, Универзитет Св. Кирил и Методиј у Скопљу, Македонија

Проф. др Драган Коковић, Универзитет у Новом Саду, Србија

ISBN 978-86-6065-282-1

Штампање Зборника помогао је Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој АП Војводине.

У Зборнику су штампани изабрани радови изложени на конференцији *Језици и културе у времену и простору 3*, одржаној на Филозофском факултету у Новом Саду 16.11.2013. у оквиру истоименог Пројекта Министарства за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије, бр. 178002.

Рецензенти појединачних радова:

Georgeta Rața (BUASVM, Темишвар, Румунија), Михај Радан (Западни универзитет у Темишвару, Румунија), Давиде Астори (Универзитет у Парми, Италија), Дејан Стошић (Универзитет Аргоа, Француска), Октавија Неделку (Универзитет у Букурешту, Румунија) Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд), Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), Јелена Филиповић (Универзитет у Београду), Ана Вујовић (Универзитет у Београду), Станислав Станковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), Радивоје Младеновић (Универзитет у Крагујевцу), Анђелка Пејовић (Универзитет у Крагујевцу), Тијана Ашић (Универзитет у Крагујевцу), Слободанка Китић (Државни универзитет у Новом Пазару), Игор Лакић (Универзитет Црне Горе), Владимир Јовановић (Универзитет у Нишу), Татјана Пауновић (Универзитет у Нишу), Селена Станковић (Универзитет у Нишу), Зорка Кашић (Универзитет у Београду), Весна Половина (Универзитет у Београду), Гордана Терић (Универзитет у Београду), Жељко Ђурић (Универзитет у Београду), Надежда Силашки (Универзитет у Београду), Татјана Ђуровић (Универзитет у Београду), Јулијана Вучо (Универзитет у Београду), Татјана Шотра (Универзитет у Београду), Михаило Поповић (Универзитет у Београду), Милена Јовановић (Универзитет у Београду), Предраг Мутавцић (Универзитет у Београду), Веран Станојевић (Универзитет у Београду), Милица Винавер Ковић (Универзитет у Београду), Свенка Савић (Универзитет у Новом Саду), Твртко Прћић (Универзитет у Новом Саду), Дубравка Валић Недељковић (Универзитет у Новом Саду), Владислава Гордић Петковић (Универзитет у Новом Саду), Едита Андрић (Универзитет у Новом Саду), Љиљана Недељков (Универзитет у Новом Саду), Душанка Звекић Душановић (Универзитет у Новом Саду), Слободан Павловић (Универзитет у Новом Саду), Марија Стефановић (Универзитет у Новом Саду), Зоран Пауновић (Универзитет у Београду и Универзитет у Новом Саду), Маја Марковић (Универзитет у Новом Саду), Зоран Пауновић (Универзитет у Новом Саду), Ивана Ђурић Пауновић (Универзитет у Новом Саду), Николина Зобеница (Универзитет у Новом Саду), Диана Поповић (Универзитет у Новом Саду), Олга Панић Кавгић (Универзитет у Новом Саду), Соња Филиповић Ковачевић (Универзитет у Новом Саду), Кристина Драговић (Универзитет у Новом Саду), Драгана Дробњак (Универзитет у Новом Саду), Миливој Алановић (Универзитет у Новом Саду), Ксенија Шуловић (Универзитет у Новом Саду), Кристијан Екер (Универзитет у Новом Саду). Татјана Ђурин (Универзитет у Новом Саду), Љубица Влаховић (Универзитет у Новом Саду), Дојчил Војводић (Универзитет у Новом Саду), Биљана Радић Бојанић (Универзитет у Новом Саду), Жарко Бошњак-овић (Универзитет у Новом Саду), Душанка Звекић Душановић (Универзитет у Новом Саду), Сабина Халупка Решетар (Универзитет у Новом Саду), Вирђинија Поповић (Универзитет у Новом Саду), Борис Стојковски (Универзитет у Новом Саду), Твртко Прћић (Универзитет у Новом Саду).

НАПОМЕНА О АУТОРСКОМ ПРАВУ:

Ниједан део ове публикације не може се прештампати, репродуковати или употребити у било ком облику без писаног одобрења аутора, као носиоца ауторског права.

COPYRIGHT NOTICE:

No part of this publication may be reprinted, reproduced or utilized in any form without permission in writing from the author, as the holder of the copyright

САДРЖАЈ

I ЈЕЗИК, КУЛТУРА, ТРАДИЦИЈА	11
EDITA ANDRIĆ –VILMA TIŠKEI, „Ljudske boje” u mađarskom i srpskom jeziku	13
DRAGANA DROBNJAK – KSENJA ŠULOVIĆ, Koncept <i>duše</i> u srpskom, francuskom i španskom jeziku	25
JAGODA GRANIĆ, Jezična politika: nacionalni i europski identitet u vremenu i prostoru	35
СНЕЖАНА ГУДУРИЋ, <i>Хлеб</i> у француској и српској језичкој традицији	47
ПРЕДРАГ МУТАВЦИЋ – АНА СИВАЧКИ – МАРИНА КОЛЕСАР, Фразеологизми са компонентом <i>zemër/zemra</i> (срце) у савременом албанском и њихови еквиваленти у српском и румунском језику	59
АНЂЕЛКА ПЕЈОВИЋ, Како видимо једни друге: називи националности и професија у фразеологији српског и шпанског језика	77
АНА РАНЂЕЛОВИЋ – ИВАНА МАРИНКОВИЋ МАНДИЋ – ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋ, О фразеологизмима с компонентама <i>глава, нос, око</i> и <i>ухо</i>	89
JOVANA RUPAR, Conceptualization of Money and Related Concepts in Idioms in Serbian and English	103
МАРИЈА СТЕФАНОВИЋ, О анкети отвореног типа као извору за опис концепата: <i>рад</i>	115
EDINA SPANIĆ, La imagen de la mujer en la fraseología española y bosnia: Análisis cultural contrastivo	125
MIRJANA ZARIFOVIĆ, <i>Suze</i> u nemačkoj i srpskoj frazeologiji	135
II КЊИЖЕВНЕ И ИСТОРИЈСКЕ ТЕМЕ	141
CARMEN DĂRĂBUȘ, Miloš Crnjanski și lirica morții	143
CHRISTIAN ECCHER, La fiume di Ezio Mestrovich: il romanzo „A Fiume, un'estate”	149
VLADISLAVA GORDIĆ PETKOVIĆ, Pripovedanje u prvom licu i ontologija realnosti: odnos prema natprirodnom kao kriterijum pouzdanosti pripovedača	155
MILICA JOŠIĆ-MILINOVIĆ, A (Realistic) Portrait of Women in Fitzgerald's <i>The Great Gatsby</i> ...	161
ТАТЈАНА ЈОВАНОВИЋ, Женско самоодређење у светлу Лаканових и постлакановских теорија у причама Јелене Ленголд	169
IGOR LOINJAK, Egzistencijalna neodređenost subjekta u Mihalićevoj zbirci „ <i>Komorna muzika</i> ”	179
MIRZA MEJDANIJA, Svevo e la psicoanalisi	185

ОКТАВИЈА НЕДЕЛКУ, Рецепција српске књижевности у Румунији некада и сада	193
NADIA OBROCEA, <i>Cântăreața cheală</i> între comunicare „normală” și absurd	205
VIRĐINIJA POPOVIĆ, Poezia de limba Română din Voivodina și postmodernismul literar	215
DIJANA TICA, Tragic Elements in George Eliot’s <i>The Mill on the Floss</i>	221
GORDANA TODORIĆ, Hronotop granice kao simptom postmodernog postupka u dramama Aleksandra Popovića	231
FRANO VRANČIĆ, La Grèce antique dans <i>Charmes</i> de Paul Valéry	241
АЛЕКСАНДРА КОЛАКОВИЋ - БОРИС СТОЈКОВСКИ, (Не)прекинути процес истраживања Михаила Гавриловића (1868–1924)	251
III ЈЕЗИК И КУЛТУРА У МЕДИЈИМА	263
NERMINA ČENGIĆ, O funkcijama participa prošlog u italijanskom jeziku reklama	265
SONJA FILIPOVIĆ-KOVAČEVIĆ, Flouting the Maxim of Quantity and Vagueness in Advertising.	277
TATJANA MILOSAVLJEVIĆ, Metode ublažavanja u izveštajima britanske štampe o aferi <i>Wikileaks</i>	287
DUBRAVKA VALIĆ NEDELJKOVIĆ – EDNA SCHICK-BODRIČ, Media Constructs and Images between Serbia and Kosovo Discourse Analysis Based on Coverage by the Online Editions of Leading Newspapers	299
IV ТРАДУКТОЛОГИЈА	313
TATJANA ĐUROVIĆ – NADEŽDA SILAŠKI, Lost or found in translation – metaphor comprehension by ESP economics students	315
TATJANA ЂУРИН, Гаргантуино младовање и „слободна дословност” Станислава Винавера	325
V ЈЕЗИЦИ КРОЗ ВРЕМЕ	333
МАРИЈАНА БОГДАНОВИЋ, Допринос Луке Милованова развоју акценатске и метричке теорије код Срба	335
KLARA BURŠIĆ-MATIJAŠIĆ, Toponim Vrh Maškarade	345
VI ЛЕКСИКОГРАФИЈА	353
ANA HALAS, Identifikacija i diferencijacija značenja glagola <i>kazati</i> u srpskim jednojezičnim rečnicima	355
MILAN OBRADOVIĆ, Nacrt za englesko-srpski enciklopedijski rečnik američkih saveznih država	369

VII JEZIČI U KONTAKTU	379
SLAĐANA AĆIMOVIĆ, Semantičko-pragmatički i stilski aspekti anglicizama u romanima nekih modernih srpskih autorki mlađe generacije	381
DARIA COSTANTINI, Rapporti tra lo sloveno ed il serbo-croato nella Repubblica Socialista Federale di Jugoslavia	393
JELENA FILIPOVIĆ, Identity construction through discursive practices and code-switching in autobiographic fictional narratives by Rosa Nissán and Gordana Kuić	405
ALEKSANDRA KARDOŠ, Morfosintaksička adaptacija novih anglicizama u srpskom jeziku: nove tendencije	417
DIANA PRODANOVIĆ-STANKIĆ, Engleski kao odomaćeni strani jezik u humorističkom diskursu na primeru dijaloga iz filmova i televizijskih serijala na srpskom jeziku	429
МИХАЈ Н. РАДАН, Румунске лексичке позајмљенице и псеудопозајмљенице у карашевским говорима	439
RAJSLI ILONA, A kódváltás indítékai a Vajdasági magyar prózában	447
SONJA RODIĆ, Sekundarna morfološka i semantička adaptacija anglicizama u komunikaciji na fejsbuku o rijaliti-programima	455
МАРИЈА САВИЋ, Псеудоанглицизми у српском језику	467
VIII KONTRASTIVNA ANALIZA	479
BOJANA JAKOVLJEVIĆ, The strenght of articulation of the members of the voice constrast in English and Serbian	481
VLADIMIR Ž. JOVANOVIĆ - VLADAN PAVLOVIĆ, The use of tag questions with male and female speakers of English and Serbian	491
ЖЕЉКО МАРКОВИЋ, Реченичне допуне глагола визуелне перцепције у српском и словеначком језику	505
MIRA MILIĆ, Term formation in sport register in English and Serbian	511
PREDRAG NOVAKOV, Engleski frazno-predložki glagoli i njihovi srpski ekvivalenti	523
NATAŠA RADUSIN BARDIĆ, Tonsko pitanje u francuskom i srpskom jeziku	535
LJUBICA VLAHOVIĆ, Proverbes français à construction comparative et les équivalents en serbe	545
DUŠANKA ZVEKIĆ-DUŠANOVIĆ, Epistemička modalizacija u romanu Sorstalanság / Besudbinstvo Imrea Kertesa	553
IX METODEDIKA НАСТАВЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА	567
BILJANA BABIĆ, Greške u tvorbi prezentskih oblika na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog	569

RADMILA BODRIČ, Uloga testiranja i primenljivost ZEO u nastavi gramatike engleskog jezika iz perspektive nastavnika	583
JELENA DRLJEVIĆ, Mogućnosti razvoja kolokacione kompetencije na početnom nivou učenja italijanskog kao LS na akademskim studijama	599
MAJA IVANOVIĆ - ZORKA KAŠIĆ, Sintaksička i pragmatička svojstva argumentativnih tekstova učenika III i IV razreda osnovne škole	607
SANJA MARIČIĆ – NATAŠA POPOVIĆ, Učenje stranog jezika kroz strip: analiza i zastupljenost stripovne forme u udžbenicima za francuski i španski kao strani jezik	619
MAJA MARKOVIĆ, The effect of visual information on the production of vowels by Serbian learners of English	631
BILJANA RADIĆ-BOJANIĆ, Upotreba igara u nastavi engleskog jezika na univerzitetskom nivou	641
ANA STIPANČEVIĆ, Film i kultura u nastavi nemačkog jezika	649
ВОЈКАН СТОЈЧИЋ – АЛЕКСАНДРА МИЛАНОВИЋ, Продуктивне језичке активности у настави модерног грчког језика као страног	659
MARCO ZAGNOLI - ALEKSANDRA BLATEŠIĆ, I sistemi vocalici dell'italiano e del serbo. Analisi delle interferenze foniche ed esemplificazione di attività didattiche	669
KATARINA ZAVIŠIN, Prednost dvojezične CLIL nastave – moguće smernice za nastavu stranog jezika u tradicionalnom kontekstu ?	681
X ЈЕДНОЈЕЗИЧКА ИСТРАЖИВАЊА	691
FLORINA-MARIA BĂCILĂ, Mărci redundante ale superlativului în lirica lui Traian Dorz	693
МИЛАНА ЦВЕТИЋ, Семантика локативних префикса у енглеском језика	701
РАДИВОЈЕ МЛАДЕНОВИЋ, Редослед енклитика у горанском говору	717
ВЕРАН СТАНОЈЕВИЋ, У прилог полисемичном третману глаголских времена у француском језику	727
LEJLA TEKEŠINOVIĆ, O posteriornosti uzroka u odnosu na posljedicu na primjerima uzročnih rečenica sa veznicima <i>parce que, puisque, comme</i> i njihovih ekvivalenata u B/H/S jeziku	739
JASMINA DRAŽIĆ, Glagol <i>imati</i> kao konstituent glagolske perifraze u srpskom jeziku	747

ДОПРИНОС ЛУКЕ МИЛОВАНОВА РАЗВОЈУ АКЦЕНАТСКЕ И МЕТРИЧКЕ ТЕОРИЈЕ КОД СРБА*

„На овом широком свету, ни најоригиналнија мисао никад не никне само у глави једног човека. Једни стигну да је кажу, док је други не кажу, али је имају као и они који су је казали.”

(Богдан Поповић)

У раду су приказана основна акценатска и метричка начела Луке Милованова Георгијевића, изнета у његовом делу – *Опит настављења к српској сличноречности и слогомерју или просодији*. Главни циљеви рада били су да Миловановљеве акценатске поставке интерпретирамо у складу са савременом акценатском нормом и терминологијом и да утврдимо узрок његових теоријских акценатских и метричких грешака, које је Вук Караџић аргументовано критиковао у предговору *Опита*. Трагањем за узроком Миловановљевих теоријских слабости, установљено је да су грешке које се уочавају у његовој акценатској и метричкој теорији последица утицаја квантитативне метрике и покушаја, барем теоријског, да се српски стих подведе под законе класичног метра. Миловановљеве песме и преводи пак показују уважавање акценатског принципа, па је на крају устврђено да се Лука Милованов, наравно уз напомене о искораку у поље квантитативне метрике, може начелно сматрати заступником тонске (акценатске) версификације у српском песништву.

Кључне речи: српски језик, акценат, квантитативна метрика, тонска версификација.

1. УВОДНА РЕЧ

1.1. Лингвистички релевантна биографија Луке Милованова

Све што нам је данас познато о животу и раду Луке Милованова Георгијевића произашло је из пера Вука Караџића. У предговору Миловановљевог најважнијег дела – *Опита настављења к српској сличноречности и слогомерју или просодији*¹ – Вук је оставио податке драгоцене као прилог биографији овог реформатора српске азбуке, песника, преводиоца и првог теоретичара српског стиха.² Рођен у Осату крај Сребренице, Милованов се под притиском друштвено-историјских околности преселио у Срем, у село Черевих, а потом у Винковце, где је „учио српски и немачки и завршио шест латински школа” (Караџић 2010: 7). У Сегедину је завршио филозофију, у Пешти права, а поред знања немачког и латинског, добро је владао и грчким и мађарским језиком. Када је писао свој *Опит*, 1810. године, Милованов је био учитељ српске школе у Пешти.

Миловановљевом спису стало је на пут дело његовог савременика и пријатеља Саве Мркаља, књижица симболичног назива – *Сало дебелог јера либо азбукопротрес* (Будим, 1810).

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ, који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ „Луке Милованова Опит настављења к Србској сличноречности и Слогомерју или Просодии. По новом правописанја начину сматрајући на повод к новој весма нуждној Србској Писменици или Језиконауку списан 1810. А издао га Вук Стеф. Караџић. У Бечу 1833. у штампарији јерменског манастира”. У наставку рада овај спис називаћемо скраћено – *Опит*.

² О лику и делу Луке Милованова исп. и Гавриловић 1901, Мићић 2000, Добрашиновић 2007.

Како су последње стране *Сала* написане реформисаном азбуком, та је књижица изазвала јаку узбуну у црквеним круговима, а сâм Мркаљ је запао под гнев моћног митрополита Стратимировића. Пошто је писан у истом духу као и Мркаљево дело, *Опиту* је штампање забрањено, а од његовог аутора је захтевано да га препише и уреди по старом начину писања. Милованов је, међутим, био одлучан: „Ја нити сам Азбукопротресом на овај правописања начин наведен, нити ћу оно, што сам дуговетним размисливањем и многим с ученим људма о том разговарањем за правилно нашао, с неправилним промјенити” (Милованов 2010: 32). Он, дакле, објашњава да његова намера да пише народним језиком и реформисаном азбуком није настала под утицајем Мркаља, већ је последица сопственог промишљања и разговора са савременицима који су били заинтересовани за језичка питања, а који су при том, барем духовно, били ослобођени славеносрпског окова. Из овога се јасно види како је међу ученим људима тог доба, а касније значајним књижевним делатницима, већ била сазрела идеја о потреби за језиком на народној основи и темељној реформи српске азбуке и правописа.

На несрећу и аутора и његовог народа, дело није угледало светлост дана. Након разних перипетија, а највише заслугом вредне Миловановљеве ученице Марије Поповићеве, Вук Караџић је дело издао у Бечу тек 1833. године, али несрећни Лука Милованов то није дочекао; умро је у Будиму 1828. године, „не имајући од рођења више од 44 године” (Караџић 2010: 9).

1.2. Књижевнојезичке прилике на размеђи 18. и 19. века

Књижевни период у коме је Лука Милованов остваривао своју песничку и научну делатност у знаку је језичког плурализма, произвољности у писању и несрећености у азбуци и правопису. Књижевни радници с краја 18. и почетка 19. века заправо нису ни имали свог јединственог језика. Имали су они, у ствари, два језика: с једне стране, био је то народни српски језик – *простосрпски*, а са друге стране, књижевни али хибридан и вештачки – *славеносрпски језик*.³ И док је први просечни Србин у начелу ваљано знао, овај други није се могао ни научити. Стање у српској књижевности предбранковске епохе Младен Лесковац је на сликовит начин дочарао: „Погледајте Орфелина, Рајића, Мушицког, Видаковића, толике сиротане ситније од њих: – они паралелно пишу на оба језика, незадовољни са оба, не присвојивши неки међу њима, ниједан од два коначно. Шта све то значи? Значи: да су дубоко негде у себи већ поколебани; да не верују заправо више једном од два (а којем то?); да је писање на два језика у неку руку и опрезно обезбеђивање за случај да један од њих потоне” (Лесковац 1964: 22–23).

Од половине 18. века, са ширењем снажне просветитељске климе, почели су допирати са различитих страна гласови о питању концепције српског књижевног језика. Најгласнији захтеви за српски језик на народној основи долазили су из Пеште, из пера двојице савременика и пријатеља – Саве Мркаља и Луке Милованова. Они су осетили, покренули и делимично решили кључни проблем у српском књижевном језику – питање азбуке за књижевни језик на народној основи. Лука Милованов се, међутим, тог реформаторског посла дохватио само у уводном делу свог списа – *Опит настављења к српској сличноречности и слогомерју или просодији*, чија је главна тематска потка питање версификацијских особености српске поетске речи.⁴

1.3. Стање у српској поезији крајем 18. и почетком 19. столећа

Време када се Лука Милованов школовао и књижевно делао обележавају две стилске формације – класицизам и предромантизам.⁵ У српском школству у Угарској преовладале

³ О овоме детаљније исп. Ивић 1998, Грицкат 1966, Милановић 2004, Младеновић 1973 и др.

⁴ Азбучна реформа Луке Милованова представљена је, у већој или мањој мери, у радовима Ђорђа Лазина (1932: 145–151), Љубомира Томића (1982: 98–118), Александра Милановића (2014) и др.

⁵ О приликама у српској поезији на размеђи 18. и 19. века исп. Павић 1979.

су тенденције класицистичког образовања. Крај 18. века потпуно је у знаку антике, а песници тог периода покушавали су спорадично да своје стихове саобразе правилима класичне, квантитативне версификације. Поетике српско-латинских школа у 18. столећу давале су систематски и исцрпан увид у античку песничку вештину и технику писања поезије. Како је крај века долазио, поезија је све изразитије добијала античка обележја.

Лукијан Мушички је главни представник класициста, који су чинили многе напоре да антички размер уведу у српски стих. Занимљиво је да су се и предромантичари, поклонници једног сасвим другачијег песничког правца, повремено огртали класицистичким велом. Они су у оквиру свог силабичког принципа налазили места за класицистичку терминологију и реквизите антике. Тако су наклоност ка класицистичком обрасцу версификације испољавали многи наши предромантичари попут Јована Дошеновића, Јована Пачића, Милована Видаковића и других.⁶ Њима се, барем по својим теоријским начелима, може придружити и Лука Милованов Георгијевић. Иако у суштини поборник акценатско-силабичке версификације, као што показују примери његових песама, у теоретском делу он се ослања и на антички, квантитативни принцип у поезији – када говори о дугим, кратким и општим слоговима и о стопама, које набраја по латинским називима. Дакле, познавање опште духовне климе која је владала у српском песништву тога доба неопходно је за разумевање књижевне речи Луке Милованова – како његових теоријских поставки, тако и његове песничке праксе.

2. АКЦЕНАТСКА И МЕТРИЧКА ТЕОРИЈА ЛУКЕ МИЛОВАНОВА

Основна намера Луке Милованова била је да у свом спису пропише метричка правила по којима ће се наши тадашњи стихотворци управљати. Да би то могао учинити, он најпре говори о слоговима у српском језику, а затим, врло кратко, о знаковима за њихово обележавање, која он зове 'пригласилима' – и тиме, на самом почетку 19. века, поставља основе теорији акцената код Срба.

2.1. Прва теорија акцената из пера једног Србина

Иако нису најсрећније изведене, његове акценатске поставке имају високу вредност као први покушај у српској науци да се различити нагласци у говору теоретски образложе и означе.⁷ Већ тада Лука Милованов установљава систем од четири 'пригласила' и за њихово обележавање одређује следеће знакове:

пригласило одуљујуће	(´)	accentus prolongans;
пригласило преодуљујуће	(^)	accentus superprolongans;
пригласило подижуће	(`)	accentus elevans;
пригласило преподижуће	(^)	accentus superelevans.

Двема групама примера Лука поткрепљује своје теоретско разматрање акцената:

⁶ Занимљиво је да чак и Доситеј Обрадовић, родоначелник предромантичарске песничке школе и књижевник који никада није прихватио идеју о увођењу античког размера у српски стих, понекад у својим песмама посеже за класицистичким симболима.

⁷ Треба напоменути да је практично у исто време кад и Лука Милованов код нас, на хрватској страни Шиме Старчевић писао своју *Ричословицу*, у којој је исправно разликовао сва четири акцената, додуше са доста грешака у акценту појединих речи. Та је књига у нашој науци потиснута у страну, а значајна је као једна од првих, а за то време и доста тачна, студија о питању новоштокавске акцентуације (Старчевић 1812).

*Данас видила се једна д њ г а.
Ја сам видио много д њ г а.
Ова ми је хаљина д њ г а.
Ја неимам много д њ г а.*

*Прешао је преко много в ђ д а.
И зна добро шта је в ђ д а.
Јучер својега коња в ђ д а.
Данас своју жену в ђ д а.*

Интерпретирана на данашњи начин и помоћу данашње терминологије, његова теорија акцената изгледа овако:

- Миловановљево 'пригласило одуљујуће' одговара данашњем дугоузлазном акценту:

*Данас видила се једна д љ га (ном. јд. именице д љ га);
Јучер свога коња в ђ да (аорист глагола в ђ дати).*

- Његово 'пригласило преодуљујуће' одговара данашњем дугоузлазном акценту испред неакцентованог дугог слога:

*Ја сам видио много д љ га (ген. мн. именице д љ га);
Прешао је преко многи в ђ да (ген. мн. именице в ђ да).*

- 'Пригласило подижуће' код Луке Милованова одговара данашњем краткоузлазном акценту:

*И зна добро што је в ђ да (ном. јд. именице в ђ да).
Ова ми је хаљина д љ га (ном. јд. ж. рода придева д љ г)⁸;*

- Миловановљево 'пригласило преподижуће' одговара данашњем дугосилазном акценту:

*Ја неимам много д љ га (ген. јд. именице д љ г);
Данас своју жену в ђ да (презент глагола в ђ дати).*

Из свега овога може се закључити следеће:

- Лука Милованов добро разликује дугосилазне и дугоузлазне акценте и његови примери за ове акценте (тј. 'пригласило одуљујуће' и 'пригласило преподижуће') потпуно су исправни са становишта данашње акценатске норме;
- У својој акценатској теорији Лука Милованов не наводи пример за краткосилазни акценат, ни графичку ознаку за овај акценат. Наиме, његов пример за 'пригласило подижуће' д љ га (ном. јд. ж. рода придева д љ г), заправо је акценатски дублет (д љ га и д љ га), те је тешко са сигурношћу тврдити на који прозодијски лик ове речи је Милованов мислио. Међутим, како је овај облик наведен заједно са именицом в ђ да, као пример за 'пригласило подижуће', претпостављамо да Лукино д љ га (уз неспорно в ђ да) одговара данашњем краткоузлазном акценту. Акценатски систем Луке Милованова онда остаје без примера за краткосилазни акценат.
- Неакцентовану дужину Милованов стапа са дугоузлазним акцентом, те у таквим речима употребљава један знак ^ ('пригласило преодуљујуће') који бележи на првом, иначе наглашеном слогу (д љ га ум. књижевног д љ га̄ – ген. мн. именице д љ га).

⁸ Треба напоменути да облик женског рода придева д љ г наши речници региструју као дублет: д љ га и д љ га (РМС, књ. I, стр. 798; РСАНУ, књ. IV, стр. 783).

Теорија акцената коју нам је на самом почетку 19. века понудио Лука Милованов није без недостатака, али је вредна као први и у много чему успешан покушај да се акценатски систем српског језика теоретски успостави и систематски опише.

Након прегледа и анализе Миловановљевих акценатских објашњења, јасно се закључује позиција на којој се овај научни радник налазио у односу на данашњу акценатску норму српског језика. Наиме, број акцената и њихова начелна употреба задржани су до данас, а измене се тичу назива и одређених објашњења. Милованов је у обзир узимао и дужину, која се у српском језику као фонолошка датост намеће својом прозодијском релевантношћу. Дакле, врло рано је исправно осетио све прозодијске јединице карактеристичне за наш језик, међутим, у самом њиховом бележењу и теоријском опису било је доста непрецизности и пропуста.

Како је показано, у основне слабости Миловановљеве теорије акцената убрајају се непостојање графичке ознаке за краткосилазни акценат (а како претпостављамо, ни примера за овај акценат) и тзв. 'двосложни акценат', који покрива прозодијску изражајност двају слогова. Наиме, Миловановљев знак \wedge обележава и дугоузлазни акценат и дужину следећег слога, дакле две прозодијске јединице одједном, што је са становишта савремене акценатске теорије недопустиво. Све ово, међутим, не смета да Лука Милованов у историји наше акцентологије заузме почасно место.

2.2. Прва систематска теорија стихова у српској књижевности

Теорија акцената предмет је тадашњег интересовања граматике, али је Милованову била неопходна да би могао отпочети своју расправу о стиховима у српском песништву.⁹ Његова намера је била да пропише метричка правила за наше песнике, па је спис и конципиран у складу са том главном тематском потком.

Иако правила која је Лука Милованов прописао за наше песнике данас немају високу цену, његов спис завредњује велики значај као прва озбиљна и систематска теорија стихова у српској књижевности. Побуду за Миловановљеву намеру да утврди границе до којих песничка слобода може сезати читамо из његовог *Предсловја*. Најпре, духовито констатује да „како списатељ узме перо у руку с намјером, да свјету књижевном себе учини познана, ето ти њега са стиховима”, а затим се пита „од куда то дакле бива, да ми без правила, без Просодие, или Слогомјерја, и без стихотворног знања силом к стихотворењу тежимо” (Милованов 2010: 29). Зато се Лука Милованов, за то доба прилично образован и упознат са приликама у поезији других народа и са изванредним осећајем за живи језик, прихватио састављања метричких правила за наше стихотворце, и то у време кад Срби још ни писменицу ни словарь имали нису.

У оквиру своје метричке теорије, Лука Милованов дели просте речи на једносложне, двосложне, тросложне и ретке вишесложне, а потом утврђује какве слоге оне дају кад имају различита 'пригласила'. На једном месту, он прави омашку, која ће се често третирати као главна слабост његове акценатске и метричке теорије.¹⁰ Наиме, за њега речи *јунѡк*, *орѡч*, *колѡч*, немају 'пригласила' на првом слогу, већ на другом – и тако представљају примере за јамбе у српском песништву. У овим речима је заправо први слог наглашен, а на последњем се налази неакцентована дужина; међутим, Милованов их акцентује овако: *јунѡк*, *орѡч*, *колѡч*. Дакле, неразликовање квантитета и акцента јесте његова теоријска погрешка, те је сасвим оправдано што ће ови примери, између осталог, бити предмет Вукове критике у предговору *Опита*.

⁹ О метрици у српском песништву проговорили су у 19. веку и други теоретичари који су, слично Луки Милованову, у својим поставкама стајали на размеђи квантитативних и квалитативних особености нашега стиха: уп. Суботић 1845.

¹⁰ Исп. Матић 1930, Ружић 1975.

3. ВУК КАРАЦИЋ – ПРВИ И НАЈЗНАЧАЈНИЈИ КРИТИЧАР МИЛОВАНОВЉЕВОГ ОПИТА

Ако изузмемо самокритичке напомене самог аутора, Вук Караџић се потписује као први критичар Миловановљевих теоријских разматрања изнетих у *Опиту*. Наиме, дело је успело изаћи пред српску публику тек 1833. године, и то трудом Вука Караџића, који ће га обогатити предговором, значајним из више разлога.

Након животописа Луке Милованова¹¹ и кратке повести о штампању *Опита*, Вук ће, у свом препознатљивом полемичком тону, проговорити о језичким, правописним и, нарочито, версификацијским особеностима, тачније слабостима, ове прве књиге о стиховима у нашој књижевности. Нагласивши да су сва правила дата у овој књижици „важна и преважна за наше стихотворце” (Караџић 2010: 16), Вук се дотиче појединих Миловановљевих тврдњи које данас иду у ред највећих теоријских слабости и недостатака овог првог теоретичара српског стиха. Наиме, замера му што речи типа *јун̄а̄к, ђра̄ч, ко̄па̄ч* немају ’пригласила’ на првом слогу, односно што је у овим речима први слог кратак, а други дугачак. „Мени се чини”, пише Вук, „да је о овим речима врло мало казато, једно, што оваке речи имају на првом слогу пригласило подижуће (`), као што је казато у граматички поред Српскога речника на страни XXXVI, а друго, што оваки речи има много, и од различни врсти, у нашем језику, н.п. *овчар, козар, ковач, ратар* [...]; *камен, кремен, пламен* [...]; *играм, играш, игра* [...]; *онај, овај; тако, туда, свуда* [...]. У свима оваким речима први се слог изговара оштрије од другога, а други се отеже више од првога” (Караџић 2010: 17–18). Дакле, за Милованова речи типа *јун̄а̄к, ђра̄ч* имају акценат на последњем слогу.

Одмах се намеће питање зашто је он у неким речима акценте погрешно третирао. Наиме, неисправан акценатски профил наведених примера није последица некњижевног изговора, будући да је он пореклом из предела Осат у источној Босни, а говоре овога типа одликује узорна новоштокавска акцентуација.¹² Осим тога, у већини примера у *Опиту* акценат је исправно постављен. Погрешан акценатски лик наведених речи сасвим је другачије природе: он се јавља као последица квантитативне метрике коју су тадашњи стихотворци имали пред собом као предложак. Наиме, све до почетка 19. века у употреби су били уџбеници и приручници у којима се метрички проблеми решавају према правилима античког песништва. Том утицају није се успео отети ни Лука Милованов, иако је сасвим јасно осећао да правила класичног стихотворства нису у складу са мелодијском природом нашег језика. Отуда код њега грешка мешања акцента и квантитета, па му речи типа *јун̄а̄к* имају акцентовану ултиму, а заправо се ту налази неакцентована дужина. У складу са таквим прозодијским ликом Милованов наведене речи наводи као примере за јамбе у српском песништву, што се са правом истиче као највећа слабост ове прве књиге о српској поезији. То нам већ казује и сâм Вук, који је у свему волео јасност и доследност: „Може бити да се према Грчкој прозодији могло казати, да је на првом слогу акценат, а други слог да је дугачак; у нас пак ваља да се одреди, или ће оваке речи бити јамби (˘ –), као што је Лука на страни 27. и 34. казао, или трохеји (– ˘), као што ји је овде у својим песмама употребљавао, н.п.

*Како ми се м̄л̄а̄ смије.
Сл̄а̄ђ̄а̄ и од медног муста.
Тко ли м̄ѣдн̄и њој глас даде.*

¹¹ О животу Луке Милованова Вук је понешто сазнао живећи са њим неко време 1814. године, али је највише података прикупио од вредне Марије Поповић Пунктаторке, Миловановљеве ученице.

¹² О акценатским особеностима овога краја писао је Милорад Симић (1978: 3–124). Он је проучавао говор села Обади у босанском Подрињу. То село се налази у средњем току реке Дрине, на територији сребреничке општине, којој припада и село Осат, родно место Луке Милованова.

Ќнај, од ког слāвјј, шева.

Ќнај, од ког лāбјуд прима.

.....
или спондеји (– –), или ће се оставити стихотворцима на вољу, да ји употребљавају, како им кад затреба” (Карацић 2010: 17–19). Дакле, Вук је исправно критиковао ове Миловановљеве акценатске, а онда и метричке грешке, а ми ћемо као разлог, али и као делимичну одбрану теоријских поставки Луке Милованова, навести ово: док је писао теорију о српском стиху Милованов се у неким случајевима поводио за законима квантитативне метрике, те је покушавао да установи једино дуге и кратке слогове, што наведени примери и показују, међутим – када је требало стихове саставити – он је то радио у складу са акценатским принципом својственим његовом матерњем језику, који је он, несумњиво, добро осећао и познавао. Дакле, у теорији је Милованов понекад нетачан, али је у пракси начелно исправан. То ће и сām Вук приметити јер, као што је већ речено, захтева да се одреди да ли ће ове речи бити јамби, како их је Милованов теоријски поставио, или трохеји, како их је у својим песмама употребљавао.

Вукова критика Миловановљеве произвољности у одређивању акцената овде се не завршава. Наиме, Вук наставља: „На много је места Лука овде, по обичном говору судећи, очевидно узео слог дугачак место краткога, а кратак место дугачкога, и п.

Бјелог лица рјмѣнїлѡ.

Не б`жāлїѡ сад умрети.

И сућѣнā мени није.

Много дѡбїтї.

.....”

(Карацић 2010: 20)

Као што наведени стихови показују, Милованов у неким речима акценте третира опет у складу са једном од поставки квантитативне метрике – теоријом о „обштим слоговима”, тј. слоговима који се „сад на мјесто дугог, сад на мјесто кратког поставити могу” (Милованов 2010: 46). Њему се та одступања чине сасвим оправдана, па чак и пожељна, па он на једном месту у свом спису и говори да стихотворац може понекад дугачки слог на место кратког или кратак на место дугачког употребити, и то „ради красоте неке у изговору” (Милованов 2010: 97). Вук с правом констатује да је ово правило врло рђаво, јер „ако се оно прими, онда учени стихотворци имај изговор за сваку погрешку своју у овоме, и добијају власт, против правила правилне стихове писати” (Карацић 2010: 22). Дакле, Лука Милованов се, с једне стране, није могао отргнути утицају класичне школске метрике, о чему сведоче његови примери у којима је дужина претпостављена акценту, а са друге стране, осећајући живи језик, највећи број својих стихова правио је искључиво по акценту. Он ће уосталом, пре него што ће прописати правила за наше стихотворце, и сām дати својеврсну теорију акцената, наводећи у свом спису приличан број исправно акценатованих речи. У неким ће се случајевима ипак, као што смо видели, повести за квантитативним принципом, па ће слог са акцентом прогласити за кратак, а слог са неакцентованом дужином за дуг.

Оно што нарочито треба подвући јесте чињеница да Милованов акценте третира искључиво у служби теорије о српском песништву, чиме се донекле оправдава његова произвољност у одређивању акцената појединих речи. Из потребе да се у стиху вештачки добију жељене стопе, он, на пример, одређене речи размарава овако: *рјмѣнїлѡ, жāлїѡ, дѡбїтї*. Све ово не мора значити да Милованов акценате није добро запажао, а понајмање да речи није правилно изговарао, већ само да је, као песник занатлија, желео песму метрички обликовати на одређени начин, па зато у неким примерима одступа од исправног акцената.

Све то указује да је Милованов у свом спису на акценате гледао искључиво као на елементе за версификацијско обликовање поезије, а то значи да се од исправног акценатског облика може

понекад одступити ради постизања извесне „красоте” у стиху. Управо овде лежи клица Вукове критике Миловановљевог прозодије.¹³

Своју критику ове прве српске књиге о прозодији Вук заокружује крајње афирмативном оценом Миловановљевог песничког талента: „Но поред свију ови поменути (а и други оваки, које би ко нашао) погрешака може се слободно казати, да је Лука био прави естетички мајстор начинити стихове; и са самом овом, овако после смрти његове издатом књижицом, заслужује место међу првим нашим списатељима дојакошњег и данашњег времена, а да је којом срећом, од како је почео писати, једнако писао и књиге издавао, могао је бити први Српски класичетски списатељ” (Карацић 2010: 28).

4. ЗАКЉУЧНА РЕЧ

Узимајући све наведено у обзир, можемо констатовати да је Лука Милованов начелно био поборник акценатског принципа у српском песништву, али уз оgradu која се тиче његовог теоријског оперисања елементима квантитативног система версификације. А они су, како је показано, настајали под утицајем класично оријентисаног система образовања и целокупне климе класицизма која је у српској књижевности тога доба владала. Уз то, морамо додати, Милованов рачуна и на неке ритмичке факторе у које се силабисти закључује, као што је, на пример, цезура, коју он назива „усјек” или „улом”.

Иако његова акценатска и метричка теорија има одређених погрешака, изострен слух и смисао за мелодију сугерисали су Милованову основне чиниоце ритма, а он је, за своје време сасвим добро, покушао указати на све њих. Са нормирањем језика и прозодије текао је упоредо и развој метричке мисли, све до тренутка када се квантитативна метрика, као потпуно неподесна за наш језик, дефинитивно одбацила, а акценатски и силабички принцип стопили у једну теорију – силабичко-тонску.

На страну Миловановљев залазак у поље квантитативне версификације, његово рачунање са акцентима и цезуром као главним факторима ритма у нашој поезији – а његове су песме прави образац за то – јасно показује на каквом је напредном метричком гледишту стајао овај зачетник науке о српском стиху на самом почетку 19. столећа.

ЛИТЕРАТУРА

- Гавриловић, Андра (1901). Први лиричари и естетичари у новијој књижевности српској, *Глас СКА* LX, Други разред 38, Београд, стр. 215–297.
- Грицкат, Ирена (1966). У чему је значај и какаве су специфичности славеносрпског периода у развоју српскохрватског језика, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, IX, Нови Сад, 61–66.
- Добрашиновић, Голуб (2007). Лука Милованов Георгијевић (1784–1828), у: *Зборник радова о Србима у Хрватској*, књига шест, Београд: САНУ – Одбор за историју Срба у Хрватској, стр. 335–364.
- Ивић, Павле (1998). Преглед историје српског језика, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Лазин, Ђорђе (1932). Лука Георгијевић Милованов, *Гласник Професорског друштва*, књ. XIII, св. 2, стр. 145–151.
- Лесковац, Младен (1964). *Антологија старије српске поезије*, Београд: СКЗ, Нови Сад: Матица српска.

¹³ Важно је напоменути да је Вук у својој *Писменици* систем акцената преузео доследно од Милованова, а тек је у *Српској граматици* уз прво издање *Рјечника* појаснио акценатски профил наведених речи. Међутим, и код њега има непрецизности будући да неакцентовану дужину обележава лучним знаком (˘), баш као и дугосилазни акценат. Тако он речи типа *јунџак*, *овчџар* акценатски обележава овако: *јунџак*, *овчџар*, а некад је изостављао и сам акценат, па је писао: *јунџак*, *овчџар*. На страну ове графичке непрецизности, за нас је овде битно да је Вук осећао нагласак на првом, а дужину на последњем слогу.

- Матић, Светозар (1930). Принципи уметничке версификације српске, *Годишњица Николе Чупића*, књига XXXIX, стр. 119–162.
- Милановић, Александар (2004). *Кратка историја српског књижевног језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Милановић, Александар (2013). Реформа ћирилице Луке Милованова у контексту књижевнојезичке ситуације почетком 19. века, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 42/1, Београд, стр. 187–197.
- Мићић, Радван (2000). *Лука Милованов Георгијевић*, Нови Сад: Невкош.
- Младеновић, Александар (1973). Типови књижевног језика код Срба у другој половини XVIII и почетком XIX века, *Реферати за VII међународни конгрес слависта у Варшави*, Нови Сад, стр. 39–52.
- Младеновић, Александар (2008). *Историја српског језика: одабрани радови*, Београд: Чигоја штампа.
- Павић, Милорад (1970). *Историја српске књижевности барокног доба: XVII и XVIII век*, Београд: Нолит.
- Павић, Милорад (1979). *Историја српске књижевности класицизма и предромантизма: класицизам*, Београд: Нолит.
- РМС (1967). *Речник српскохрватског књижевног језика*, књ. I, Нови Сад: Матица српска.
- РСАНУ (1966). *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књ. IV, Београд: Српска академија наука и уметности.
- Ружић, Жарко (1975). *Српски јамб и народна метрика*, Београд: Институт за књижевност и уметност.
- Симић, Милорад (1978). Говор села Обади у босанском Подрињу, у: *Српски дијалектолошки зборник*, књ. XXIV, Београд, стр. 3–124.
- Старчевић, Шиме (1812). Šime Starčević. *Nova ricsoslovica iliricska*, Trst.
- Томић, Љубомир (1982). Ljubomir Tomić. Luka Milovanov i njegov rad na reformi srpske azbuke, prozodiji i književnom jeziku, у: *Prilozi kulturnoj i književnoj povijesti Srba i Hrvata u Mađarskoj*, Budimpešta, str. 98–118.

ИЗВОРИ

- Милованов Георгијевић, Лука (2010). *Опит настављења к српској сличноречности и слогомерју или просодији*, Бања Лука: Art print, фототипско издање, приредио Видан Николић.
- Стефановић Карацић, Вук (2010). *Опит настављења к српској сличноречности и слогомерју или просодији – Предговор издатељев*, Бања Лука: Art print, фототипско издање, приредио Видан Николић.

THE CONTRIBUTION OF LUKA MILOVANOV TO THE DEVELOPMENT OF ACCENT AND METRICAL THEORY AMONG SERBS

Summary

The paper shows main accent and metric principles of Luka Milovanov Georgijević, which are presented in his work – *Opit nastavljenja k srpskoj sličnorečnosti i slogomerju ili prosodiji*.

Seeking for the reason of Milovanov's theoretical weaknesses, it has been determined that the flaws appearing in his metrical and accentual scheme, and which Vuk would rightly reprimand him on in the preface of *Opit*, were a consequence of the influence of quantitative metrics and an attempt, at least a theoretical one, to categorize Serbian verse under the laws of classic meter. It has been pointed out that the wrong accentual character of certain words is not a consequence of colloquial pronunciation, but a clear indicator that Milovanov studied accents exclusively for the purposes of theory on Serbian poetry. Milovanov's poems and translations show appreciation of accentual standard, so in the end it was established that Luka Milovanov can in principle be considered a representative of tonic versification, noting, of course, his stepping to the field of quantitative metrics.

Keywords: Serbian language, accent, quantitative metrics, tonic versification.

Marijana Bogdanović
Institut za srpski jezik SANU, Beograd, Srbija
marijanabogdanovic01@gmail.com
Marijana.Bogdanovic@isj.sanu.ac.rs

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Др Зорана Ђинђића 2.
21000 Нови Сад
Тел: +381214853873
www.ff.uns.ac.rs

Компјутерски слог и штампа:

21000 Нови Сад, Момчила Тапавице 2
Тел./факс: +381 21 499-461

Тираж 100

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

811.1(082)
821.09(082)
008(082)

ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору : тематски
зборник. 3 / [уреднице Снежана Гудурић, Марија Стефановић].
- Нови Сад : Филозофски факултет, 2015 (Нови Сад : Сајнос).
- 756 стр. ; 21 cm

Радови на више језика. - Тираж 100. - Стр. 5: Уместо
предговора / Снежана Гудурић, Марија Стефановић. -
Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки
рад.

ISBN 978-86-6065-282-1

1. Гурурић, Снежана [уредник] [аутор додатног текста]
а) Европски језици - Зборници б) Европска књижевност -
Зборници с) Култура - Зборници
COBISS.SR-ID 293413127